

:

()

: خرداد ۱۴۰۱

: توافقتنامه تجارت آزاد، امارات، اسرائیل، تراز تجاری، منابع گازی مدیترانه شرقی، تعرفه

: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۹	تحولات منطقه‌ای
۱۶	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است. از دیگر سو کشور به صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، با هدف بررسی رویدادهای با اهمیت از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دو لایه جهانی و منطقه‌ای به رشته تحریر درآمده است. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دو لایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

دولت بایدن تعرفه‌ها علیه چین را کاهش می‌دهد

وزیر بازرگانی دولت بایدن اعلام کرد رئیس‌جمهور از او خواسته است تا تعرفه‌های اعمال شده بر چین در دوره دولت ترامپ را مورد بازبینی قرار دهد و راه‌هایی برای کاهش تعرفه‌ها علیه این کشور ارائه نماید. احتمالاً تعرفه‌ها بر کالاهای صادراتی چین به ایالات متحده که عمدتاً توسط خانوارهای آمریکایی مصرف می‌شوند کاهش خواهد یافت. اما برخی مقامات دولت بایدن به رسانه‌ها گفته‌اند که تعرفه‌ها در حوزه فولاد و آلومینیوم با هدف حفظ اشتغال در ایالات متحده همچنان باقی خواهد ماند. یکی از مهمترین دلایل بازبینی تعرفه‌های اعمال شده بر چین افزایش تورم در ایالات متحده است که به بالاترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است. کارشناسان اقتصادی کاهش تعرفه‌های اعمالی علیه چین را به عنوان بخشی از راه حل کاهش تورم در اقتصاد ایالات متحده بر شمرده‌اند. افزون بر این دولت بایدن در عین رقابت فزاینده با چین به دنبال راه‌هایی برای تعامل با این کشور نیز می‌گردد، به ویژه آنکه با تنش شدید میان روسیه و ایالات متحده، دولت بایدن می‌کوشد تا از قرار گرفتن چین در کنار روسیه و تشکیل ائتلافی علیه ایالات متحده ممانعت نماید. چین از این تصمیم استقبال کرده و استدلال نموده است که تعرفه‌ها به هر دو کشور ضربه می‌زند. از منظر چین، کالاهای ارزان قیمت چینی می‌تواند قدرت خرید طبقات متوسط و ضعیف در ایالات متحده را افزایش دهد.

اتحادیه اروپا در پی منابع گازی مدیترانه

اتحادیه اروپا در حال کار بر روی توافقی برای افزایش واردات گاز اسرائیل از طریق مصر است. این اتحادیه تلاش می‌کند منابع جدید را تضمین کند و واردات از روسیه را کاهش دهد. جنگ در اوکراین باعث افزایش شدید تقاضای اتحادیه اروپا برای گاز شده است؛ شرق مدیترانه می‌تواند به یکی از مهم‌ترین منابع گاز طبیعی اتحادیه اروپا در سال‌های آینده تبدیل شود، زیرا این اتحادیه به دنبال کاهش واردات گاز روسیه است که در حال حاضر ۴۰ درصد از مصرف آن را تامین می‌کند. اتحادیه اروپا اخیراً اعلام کرد ۱۲ میلیارد یورو در خطوط لوله و تاسیسات LNG سرمایه‌گذاری خواهد کرد تا عرضه گاز از دیگر تولیدکنندگان مانند مصر و اسرائیل را افزایش دهد. در این راستا مجمع گاز مدیترانه شرقی مستقر در قاهره، مصر، یونان، قبرس، اردن، اسرائیل، فلسطین، ایتالیا و فرانسه را گرد هم می‌آورده تا در مورد توسعه دارایی‌های گازی منطقه‌ای کار کنند. دولت مصر اواخر سال گذشته با یونان و اسرائیل موافقت‌نامه‌هایی را امضا کرد که زمینه را برای افزایش حجم

واردات و صادرات مجدد فراهم کرد و ساخت خط لوله ای را تا پایان سال جاری آغاز خواهد کرد که گاز طبیعی قبرس را به ترمینال های ال ان جی مصر متصل می کند. مصر در موقعیتی قرار خواهد گرفت که در دو یا سه سال آینده صادرات به اروپا را افزایش دهد. دولت مصر در نظر دارد طی چند سال آینده صادرات را به ۱,۵ میلیارد فوت مکعب در روز برساند. اسرائیل قرار است تولید گاز خود را دو برابر کند و در چند سال آینده به حدود ۴۰ میلیارد متر مکعب افزایش دهد. اسرائیل در حال حاضر از طریق خط لوله گاز مدیترانه شرقی، گاز به مصر صادر می کند که ظرفیت تقریبی سالانه آن ۷ میلیارد متر مکعب است. افزون بر این اسرائیل در ماه مارس برای اولین بار صادرات گاز به مصر را از طریق خط لوله گاز عربی با هدف گذاری صادرات ۲,۵ تا ۳ میلیارد متر مکعب در سال جاری، که به طور بالقوه به ۴ میلیارد متر مکعب در آینده افزایش خواهد یافت را آغاز کرد.

توافق تجاری آمریکا و تایوان

نمایندگان تجاری ایالات متحده و تایوان ابتکار تجارت قرن بیست و یکم ایالات متحده و تایوان را کلید زدند. از منظر طرفین هدف از این ابتکار توسعه راه های مشخص برای تعمیق روابط اقتصادی و تجاری، پیشبرد اولویت های تجاری متقابل بر اساس ارزش های مشترک و ارتقای نوآوری است. اما از منظر چین این اقدام گامی برای افزایش فشار بر این کشور و حمایت از تایوان است. توافق تازه ایالات متحده و تایوان حوزه های ذیل را در بر می گیرد:

۱- تسهیل تجارت

ایالات متحده و تایوان به دنبال به کارگیری بهترین شیوه ها در زمینه تسهیل تجارت هستند، از جمله تسریع اجرای توافقنامه تسهیل تجارت WTO، تدوین مقرراتی در مورد دیجیتالی کردن اقدامات در حوزه تسهیل تجارت و تضمین فراگیری در دسترسی به رویه های گمرکی. علاوه بر این، دو طرف قصد دارند مفاد مذاکره در مورد پرداخت های الکترونیکی، مدیریت ریسک، حفاظت از اطلاعات معامله گران و حمایت از دسترسی شرکت های کوچک و متوسط (SME) به فناوری مورد استفاده برای ترخیص کالا را بررسی کنند.

۲- شیوه های نظارتی

ایالات متحده و تایوان دارای ارزش های مشترک حکمرانی خوب و احترام به حاکمیت قانون هستند و به تصویب مقرراتی در حمایت از شیوه های نظارتی صحیح و شفاف، از جمله دسترسی آنلاین و به موقع به اطلاعات مربوط به مقررات و فرآیندهای نظارتی، زمان کافی برای مشاوره عمومی و در نظر گرفتن نظرات و اطمینان از اینکه تصمیمات نظارتی بر اساس اطلاعات، علم و شواهد دقیق

صورت می‌گیرد، متعهدند. دو طرف همچنین به دنبال بررسی مفاد شفافیت و حکمرانی خوب در خدمات هستند.

ایالات متحده و تایوان همچنین قصد دارند مقرراتی را برای تسهیل تجارت کشاورزی از طریق علم و تصمیم‌گیری مبتنی بر ریسک و از طریق اتخاذ شیوه‌های نظارتی صحیح و شفاف بررسی کنند. ۳- مبارزه با فساد

ایالات متحده و تایوان به دنبال ایجاد استانداردهای قوی ضد فساد برای جلوگیری و مبارزه با رشوه و فساد هستند. دو طرف قصد دارند مفاد مذاکره‌ای را بررسی کنند که اقداماتی را در خصوص بازیابی عواید ناشی از فساد و جلوگیری از تبدیل شدن جغرافیای دو طرف به پناهگاه امن برای مقامات دولتی خارجی که دست به فساد می‌زنند، در دستور کار قرار می‌دهد.

۴- حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط در تجارت

هدف ایالات متحده و تایوان حمایت و تقویت تجارت شرکت‌های کوچک و متوسط دو طرف از طریق همکاری برای شناسایی و غلبه بر موانع تجارت پیش روی آنان، تمرکز بر تسهیل تجارت برای شرکت‌های کوچک و متوسط، به اشتراک‌گذاری و ترویج بهترین شیوه‌ها و همکاری با یکدیگر در فعالیت‌هایی برای توسعه و حمایت از آنها است.

۵- استفاده از مزایای تجارت دیجیتال

ایالات متحده و تایوان به دنبال پیشرفت در تجارت دیجیتال هستند که به نفع کارگران، مصرف‌کنندگان و مشاغل، از جمله شرکت‌های کوچک و متوسط باشد. هر دو طرف به ایجاد اعتماد مصرف‌کننده در اقتصاد دیجیتال، ارتقای دسترسی به اطلاعات، تسهیل استفاده از فناوری‌های دیجیتال، ترویج زیرساخت‌های دیجیتالی انعطاف‌پذیر و ایمن، و پرداختن به شیوه‌های تبعیض‌آمیز و تحریف‌کننده تجارت در اقتصاد دیجیتال اعتقاد دارند.

۶- تجارت با محوریت نیروی کار

هدف ایالات متحده و تایوان برای توسعه سیاست‌های تجاری بادوام‌تر و فراگیرتر است، به گونه‌ای که نشان دهد تجارت می‌تواند با ایجاد فرصت‌های بیشتر برای مردم و ترویج برابری جنسیتی در سراسر ایالات متحده و تایوان، نیروی موثری باشد. دو طرف همچنین به دنبال حمایت از حقوق کار، از جمله حذف کار اجباری در زنجیره تامین جهانی هستند.

۷- حمایت از محیط زیست و اقدامات اقلیمی

ایالات متحده و تایوان به دنبال تعمیق همکاری و رویکردهای مشترک خود در تجارت و محیط زیست هستند، از جمله ترویج کربن زدایی، تبادل اطلاعات، و حمایت از مشاغل سبز و رشد اقتصادهای کم‌کربن.

۸- استانداردها

ایالات متحده و تایوان شکل دهی به استانداردهای مشترک در زمینه تجارت را پیگیری خواهند کرد. دو طرف همچنین نقش مهمی را که استانداردهای بین‌المللی می‌توانند در حمایت از همسویی بیشتر نظارتی و شیوه‌های نظارتی موثر در ارتقای انعطاف‌پذیری در تجارت ایفا کنند، به رسمیت می‌شناسند.

۹- شرکت‌های دولتی

ایالات متحده و تایوان مشکلات قابل توجهی را که می‌تواند در تجارت و سرمایه‌گذاری بین‌المللی ناشی از شیوه‌های غیربازاری شرکت‌های دولتی و تحت کنترل دولتی و همچنین انحصارات تعیین‌شده توسط دولت رخ دهد، بررسی می‌کنند. دو طرف به دنبال ایجاد مقرراتی برای شکل دهی به زمینه بازی برابر برای کارگران و مشاغل دو طرف در هنگام رقابت با این نهادها در بازار بین‌المللی هستند، از جمله با اطمینان از اینکه این نهادها به شیوه‌ای تجاری عمل می‌کنند، بی‌طرفانه تنظیم می‌شوند و تجارت را تحت تاثیر منفی قرار نمی‌دهند.

توافق جدید ایالات متحده و تایوان گام مهمی در نزدیکی بیشتر آمریکا به پاشنه آشیل چین محسوب می‌شود. این برای نخستین بار از دهه ۱۹۷۰ است که ایالات متحده چین به تایوان نزدیک می‌شود. افزون بر این ابعاد توافق، نکات مهمی در مورد رویکرد تجاری آمریکا و در سطحی کلان تر تجارت در قرن ۲۱ نشان می‌دهد. دولت بایدن همچنان از ارائه دسترسی‌های بیشتر به بازار آمریکا به کشورهای دیگر حتی متحدین خود و اقتصادهای کوچک پرهیز می‌کند. در سطح کلان مفاد این توافق نمادی از دغدغه‌ها و اولویت‌های کشورهای پیشرو در تجارت قرن ۲۱ محسوب می‌شود.

تحولات منطقه‌ای

مفاد توافق تجارت آزاد امارات و اسرائیل

امارت به عنوان نخستین کشور در جهان عرب با اسرائیل موافقتنامه تجارت آزاد منعقد کرد. این موافقتنامه راه را برای حضور گسترده تر شرکت‌های اسرائیلی در امارات و توسعه روابط دو طرف می‌گشاید. در شرایط کنونی بیش از ۱۰۰۰ شرکت اسرائیلی در امارات فعالیت دارند. مهمترین مفاد توافق تجارت آزاد دو طرف بر مبنای داده‌هایی که دولت امارات منتشر کرده را به صورت ذیل می‌توان دسته‌بندی کرد:

-طرفین انتظار دارند این توافق تجارت بین آنها را میلیون‌ها دلار افزایش دهد.

- بیش از ۹۶ درصد کالاهایی که از سوی امارات صادر می‌شود از مزایای گمرکی برخوردار خواهند شد. عوارض گمرکی ۸۲ درصد از کالاها در مدت ۳ سال تا ۵ سال به طور تدریجی حذف خواهد شد و ۱۴ درصد دیگر به تدریج کاهش می‌یابد. از جمله، تعرفه بر کودها و مواد شیمیایی، لوازم آرایشی، محصولات پلاستیکی، محصولات سرامیکی، جواهرات و الماس‌ها، ماشین‌ها و قطعات الکترونیکی، تجهیزات پزشکی و همچنین سبزیجات و میوه‌ها، آب میوه‌ها، دانه‌ها، گوشت و ماهی و غیره حذف یا کاهش خواهد یافت.

- بیش از ۹۶ درصد از کالاهای صادراتی اسرائیل به امارات از مزایای گمرکی برخوردار خواهند شد. حقوق گمرکی ۷۲ درصد بلافاصله پس از اجرایی شدن توافق حذف خواهد شد و ۲۱ درصد دیگر به تدریج ظرف ۳ سال یا ۵ سال به صفر کاهش می‌یابد. به ۳ درصد اقلام تخفیف عوارض گمرکی و سهمیه‌ای داده شده است. از جمله محصولات که از مزایای گمرکی قابل توجهی در واردات امارات از اسرائیل برخوردار شده‌اند عبارت‌اند از: داروها، کالاهای پلاستیکی و لاستیکی، سرامیک، ماشین‌آلات و قطعات الکترونیکی، کابل‌های رسانا، جواهرات و وسایل نقلیه و گوشت و فرآورده‌های گوشتی.

- پیشبرد تجارت دوجانبه در خدمات در زمینه‌هایی مانند تجارت الکترونیک، خدمات حرفه‌ای و تجاری، خدمات توزیع (عمده‌فروشی) و غیره.

- در حوزه حفاظت از حقوق مالکیت معنوی و حق ثبت اختراع دو طرف به توافقات اساسی برای توسعه روابط در بخش‌های مختلف مانند کشاورزی و فناوری پیشرفته دست یافتند. طرفین همچنین بر افزایش همکاری در این زمینه از جمله اجرای حقوق مالکیت معنوی توافق کردند.

- تدارکات دولتی. طرفین متقابلاً به تأمین‌کنندگان و شرکت‌ها اجازه دسترسی به بازار تدارکات دولتی را داده‌اند و شرکت در مناقصه‌های تدارکات دولتی را که وزارتخانه‌های دولتی در هر دو کشور منتشر می‌کنند، امکان پذیر کردند. در مناقصه‌های خاص، تأمین‌کنندگان از هر دو کشور می‌توانند در مناقصات تدارکات دولتی تحت شرایط مساوی با شرایطی که به تأمین‌کنندگان محلی اعطا می‌شود، شرکت کنند.

- شرکت‌های کوچک و متوسط. طرفین توافق کردند که همکاری‌ها را در راستای شناسایی راه‌هایی برای کمک به شرکت‌های کوچک و متوسط و بهره‌برداری آنان از فرصت‌های تجاری اعطا شده توسط این توافق‌نامه، ارتقا دهند.

- به‌عنوان بخشی از توافق، کمیته مشترکی ایجاد خواهد شد که به‌موجب آن می‌توان در مورد مسائل اقتصادی گفتگوهای مستمری بین طرفین انجام داد. این کمیته بستری را برای بحث درباره موانع تجاری و پیشنهادهای دو طرف فراهم می‌کند. نکات کلیدی توافق تجارت آزاد طرفین در جداول ذیل ارائه شده است.

جدول ۱- امتیاراتی که اسرائیل در صادرات به امارات به دست آورده است

محصولات	نرخ تخفیف در صادرات از امارات
کودهای شیمیایی	با اجرایی شدن توافق، عوارض گمرکی اکثر انواع کودها حذف شده است
محصولات غذایی	با اجرایی شدن توافقنامه، عوارض گمرکی اکثر آبمیوه‌ها و همچنین دانه‌ها، عسل، گوشت و ماهی، گل‌ها و گیاهان زینتی، سبزیجات منجمد، ادویه‌جات از ۵ درصد به صفر کاهش یافت.
پلاستیک و محصولات پلاستیکی	عوارض گمرکی از ۵ درصد به صفر کاهش یافت. همه محصولات از مزایای حذف عوارض گمرکی برخوردار شدند که بیشتر آنها ظرف پنج سال از زمان اجرایی شدن توافقنامه اجرایی خواهد شد
جواهرات، الماس و جواهرات گران بها	اکثر محصولات گمرکی از ۰.۵٪ به ۰٪ کاهش یافتند، برخی بلافاصله و برخی در عرض ۵ تا ۳ سال از زمان اجرایی شدن توافق (کاهش خطی)
تجهیزات پزشکی	با اجرایی شدن توافق، گمرک از ۵ درصد به صفر کاهش خواهد یافت.

جدول ۲- امتیازاتی که امارات در صادرات به اسرائیل به دست آورده است

محصولات	امتیازات بر صادرات از امارات به اسرائیل
تخم مرغ	سهمیه بدون کاهش عوارض گمرکی داده شده است.
روغن کانولا	عوارض گمرکی از ۷ درصد به صفر در مدت پنج سال از تاریخ اجرایی شدن توافق کاهش یافت.
محصولات غذایی	معافیت کامل یا معافیت سهمیه‌ای گوشت و فرآورده‌های آن، انواع پنیر، گل و گیاهان زینتی، حلوا، شکلات، آجیل، خشکبار، ادویه‌جات و ...
دارو	عوارض گمرکی از ۱۲ درصد به صفر در عرض سه تا پنج سال از تاریخ اجرایی شدن توافق کاهش خواهد یافت.
انواع خرما	عوارض گمرکی از ۵ درصد به ۲.۵ درصد کاهش خواهد یافت.
پلاستیک و محصولات پلاستیکی	گمرک برای اکثر محصولات از تاریخ اجرایی شدن توافق از ۱۲ درصد به صفر کاهش خواهد یافت.
کودهای شیمیایی	عوارض گمرکی در اغلب محصولات بلافاصله پس از اجرایی شدن توافق از ۱۲ درصد به صفر و در برخی دیگر به تدریج از تاریخ اجرایی شدن توافق کاهش خواهد یافت.

صندوق سرمایه گذاری ده میلیارد دلاری مصر، اردن و امارات

اخیرا اجلاس سران مصر، اردن و امارات برای شکل دهی به چشم انداز صنعتی مشترک در ابوظبی برگزار شد. در پایان این اجلاس سه کشور توافق مشارکت صنعتی برای رشد اقتصادی پایدار را در ابوظبی امضا کردند. در قالب این مشارکت ۱۰ میلیارد دلار به یک صندوق سرمایه گذاری که توسط هولدرینگ توسعه ابوظبی مدیریت می شود، اختصاص می یابد. این کشورها با استفاده از منابع صندوق در بخش های محصولات غذایی، کشاورزی، کودهای شیمیایی، داروسازی، پوشاک،

مواد معدنی و پتروشیمی سرمایه گذاری خواهند کرد. هدف از این توافق تقویت همکاری های صنعتی در جهان عرب است. این مشارکت همچنین بر ایمن سازی و انعطاف پذیری زنجیره تامین برای بهبود امنیت اقتصادی و حفظ اقتصاد سه کشور در برابر نوسانات قیمت تمرکز خواهد کرد. این توافق در کوتاه مدت بر امنیت غذایی از جمله تولید گندم، جو و ذرت متمرکز خواهد شد. افزون بر این سه کشور در زمینه پرورش دام، امنیت دارویی، تولید مواد غذایی و تولید آلومینیوم، شیشه و پارچه همکاری خواهند کرد.

پاکستان و ترکیه در اندیشه روابط تجاری ۵ میلیارد دلاری

شهباز شریف، نخست وزیر جدید پاکستان در دومین سفر منطقه ای خود راهی ترکیه شد و از لزوم افزایش روابط اقتصادی دو کشور به ۵ میلیارد دلار سخن گفت. شریف به حمایت اقتصادی و سیاسی بین المللی برای تحکیم موقعیت دولت ائتلافی خود نیاز دارد. دولت جدید با تورم فزاینده و بحران اقتصادی تشدید شونده، مواجه است. از این رو شریف به دنبال سرمایه گذاری خارجی و تلاش برای توسعه روابط تجاری با نزدیک ترین متحدان پاکستان است. او پیش از این با سفر به عربستان در پی جلب همکاری ریاض برآمده بود.

در این سفر نخست وزیر پاکستان توسعه روابط اقتصادی را به عنوان اولویت نخست در روابط دو کشور برشمرد و بر اهمیت افزایش حجم تجارت دوجانبه به ۵ میلیارد دلار طی سه سال آینده تاکید کرد. شهباز شریف حجم تجارت فعلی، حدود ۱٫۱ میلیارد دلار در سال را با توجه به نزدیک بودن روابط دوجانبه، ناکافی برشمرد. در این سفر دو کشور چند قرارداد و یادداشت تفاهم امضا کردند. توافق های دو کشور در حوزه های مدیریت بدهی عمومی، همکاری بین مؤسسات تضمین اعتبار برای تأمین مالی شرکت های کوچک و متوسط، مسکن، مدل های مشارکت عمومی-خصوصی، اشتراک دانش در برنامه ریزی سیاست های اقتصادی و اجتماعی و همکاری فنی در مهندسی بزرگراه ها بود.

شریف در جلسه شورای بازرگانی پاکستان و ترکیه از سرمایه گذاران ترکیه دعوت کرد تا در بخش های بیشتری از اقتصاد پاکستان سرمایه گذاری نمایند. او تاکید کرد که بخش انرژی پاکستان با پتانسیل گسترده ای که در حوزه های آبی، حرارتی، زغال سنگ، باد و خورشیدی دارد، می تواند ایده آل باشد. افزون بر این او اشاره کرد که پاکستان می تواند از توانمندی های ترکیه در ساخت و مدیریت سدها برای حفظ منابع آب بهره مند شود. در سطح کلان، در این سفر توافقنامه چارچوب استراتژیک بین اسلام آباد و آنکارا برای تقویت تجارت دوجانبه امضا شد و یک کارگروه مشترک شامل مقامات وزارت بازرگانی دو کشور برنامه عملیاتی آن را طراحی خواهند کرد. علیرغم کوشش

های دو کشور در سال های اخیر تجارت دوجانبه بین پاکستان و ترکیه به ۱,۱ میلیارد دلار محدود مانده است. در ۲۵ سال گذشته صادرات سالانه پاکستان به ترکیه از ۱۴۸ میلیون دلار در سال ۱۹۹۵ به ۳۹۴ میلیون دلار در سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است، نشانه ای از پتانسیل های صادراتی اندک پاکستان به ترکیه. ترکیه در مقایسه با پاکستان از پایگاه صنعتی بسیار قوی تری برخوردار است. از همین رو حفظ منافع بخش تولید پاکستان به ویژه صنایع موتناژ و قطعات خودرو یکی از دغدغه های دولت پاکستان است.

آغاز روند عادی سازی روابط اقتصادی عربستان و اسرائیل

منابع سعودی و اسرائیلی از آغاز روند عادی سازی روابط اقتصادی میان ریاض و تل آویو خبر داده اند. این امر در معاملات بزرگی که اخیراً امضا شده است، در سفرهای بازرگانان اسرائیلی با پاسپورت اسرائیلی با ویزای ویژه به عربستان سعودی و در تماس های فزاینده در مورد سرمایه گذاری بازرگانان سعودی و صندوق های سرمایه گذاری سعودی در اسرائیل دیده می شود. بر مبنای گزارش های رسانه ها، عمدتاً نمایندگان و مدیران شرکت های فناوری اسرائیلی از سوی سعودی ها دعوت شده اند.

ملاقات فعالان اقتصادی اسرائیل با همتایان سعودی در پی لغو ممنوعیت سفر اسرائیلی ها به عربستان سعودی و تسهیل دریافت ویزای ویژه امکان پذیر شده است. ده ها فعال اقتصادی اسرائیلی از این فرصت استفاده کرده و از ریاض، قطب اقتصادی عربستان سعودی و همچنین شهر نئوم که در حال ساخت در نزدیکی سواحل دریای سرخ است، دیدن کردند.

برخی رسانه ها مدعی اند این دیدارها چند توافق را به همراه داشته است که در میان آنها دو توافق بزرگ به ارزش میلیون ها دلار در زمینه کشاورزی در عربستان انجام شده است. این پروژه ها شامل بهره گیری عربستان از فناوری آبی اسرائیل برای توسعه کشاورزی در محیط خشک عربستان است. یکی دیگر از نشانه های تقویت این روابط، پرواز مستقیم از تل آویو به ریاض است. نخستین پرواز مستقیم در ماه می ۲۰۲۲ انجام شد. گام مهم دیگر در هفته های اخیر با سرمایه گذاری ۲ میلیارد دلاری عربستان در صندوق سرمایه گذاری خصوصی که توسط جرد کوشنر، داماد دونالد ترامپ، اداره می شود رخ داد. این صندوق که مجموع سرمایه آن ۳ میلیارد دلار است، قصد دارد در شرکت های اسرائیلی در زمینه های مختلف فناوری پیشرفته سرمایه گذاری کند. افزون بر این عربستان در استارت آپ های اسرائیلی که در ایالات متحده فعالیت می کنند، در قالب قراردادهایی با نهادهای دفاعی آمریکا، از جمله شرکت های سایبری سرمایه گذاری کرده است.

عراق در پی گسترش دامنه توافق راهبردی با چین

نخست وزیر عراق در دیدار اخیر با سفیر چین در بغداد، بر گسترش دامنه توافق راهبردی بلندمدت دو کشور تاکید کرد. الکاظمی تاکید کرد که عراق به دنبال توسعه روابط دوجانبه با چین و ایجاد مشارکت‌های بلندمدت واقعی در زمینه‌های مختلف بویژه پروژه‌های انرژی، بازسازی، اقتصادی و آموزشی به‌ویژه ساخت مدارس است. توافق موسم به همکاری راهبردی ۲۰ ساله میان چین و عراق در سال ۲۰۱۷ به امضا رسید، اما تا کنون عمده سرمایه‌گذاری‌های چین در این کشور به حوزه نفت محدود مانده است.

تغییر تراز تجاری افغانستان-پاکستان به سود افغانستان

بر مبنای آمارهای جدید دولت پاکستان، برای نخستین بار تراز تجاری این کشور با افغانستان به سود کابل تغییر کرده است. واردات پاکستان از افغانستان در ماه‌های اخیر به شدت افزایش یافته است و باعث شده تراز تجاری دوجانبه برای اولین بار به نفع کابل رقم خورد. در ۱۱ ماه منتهی به می ۲۰۲۲، واردات از افغانستان از ۵۵۰ میلیون دلار در سال گذشته به بیش از ۷۰۰ میلیون دلار افزایش یافته است. این تغییر عمدتاً به افزایش خرید زغال سنگ و پنبه افغانستان توسط پاکستان در ماه‌های اخیر نسبت داده می‌شود. پاکستان واردات زغال سنگ از افغانستان را در پی افزایش قیمت‌های جهانی و در تلاش برای کاهش وابستگی اسلام‌آباد به واردات زغال سنگ از آفریقای جنوبی افزایش داده است.

قیمت زغال سنگ با ممنوعیت صادراتی غیرمنتظره صادرکننده بزرگ، اندونزی در اوایل سال جاری و به دنبال آن حمله نظامی روسیه به اوکراین به شدت افزایش یافت. آفریقای جنوبی در حال حاضر ۸۰ درصد زغال سنگ مورد نیاز پاکستان را برای صنایع سیمان و نساجی این کشور و همچنین برخی نیروگاه‌ها تامین می‌کند. از دیگر سو صادرات زغال سنگ برای طالبان اهمیت ویژه‌ای دارد. طالبان اعلام کرد که در شش ماه گذشته ۴۴ میلیون دلار عواید گمرکی از طریق صادرات زغال سنگ جمع‌آوری کرده است.

اما صادرات پاکستان به افغانستان از بیش از ۹۰۰ میلیون دلار در سال گذشته به حدود ۷۰۰ میلیون دلار کاهش یافته است. کاهش صادرات پاکستان به تحریم‌های ایالات متحده بر دولت موقت طالبان، نبود کانال‌های بانکی و در دسترس نبودن دلار در افغانستان و همچنین کاهش تقاضا برای برخی کالاهای پاکستانی نسبت داده می‌شود. با وجود این، صادرات پاکستان از طریق افغانستان به کشورهای آسیای مرکزی در ۱۱ ماه گذشته ۷۰ درصد افزایش یافته و از ۱۱۸ میلیون دلار در مدت مشابه سال گذشته به ۲۰۲ میلیون دلار رسیده است.

پنج گذرگاه مرزی فعال بین پاکستان و افغانستان وجود دارد. افزون بر این دولت پاکستان ۴۴ مکان را در مرز شناسایی کرده است که در نظر دارد گذرگاه های جدیدی را برای تسهیل بیشتر فعالیت های تجاری و همچنین رفت و آمد مردم دو کشور ایجاد نماید. دولت پاکستان مهمترین حامی طالبان است و امتیازات اقتصادی را در راستای حمایت از این گروه و تثبیت وضعیت اقتصادی افغانستان می داند.

توافق عربستان و ترکیه برای رفع کامل موانع تجارت دوجانبه

وزرای دارایی ترکیه و عربستان از توافق برای رفع موانع باقیمانده در تجارت دو کشور خبر دادند. این دیدار در حاشیه اجلاس اخیر بانک توسعه اسلامی در مصر صورت گرفت. سفر اخیر رجب طیب اردوغان به عربستان زمینه را برای کاهش اختلافات سیاسی دو کشور فراهم آورد. در سال های اخیر عربستان نوعی تحریم غیررسمی بر مبادلات تجاری با ترکیه اعمال کرده بود.

امارات شریک جدید اقتصادی روسیه؟

توافق تجاری گسترده با امارات متحده عربی، با هدف افزایش سرمایه گذاری و مبادلات تجاری بین دو کشور، به عنوان بخشی از برنامه های روسیه برای مقابله با تحریم های اقتصادی غرب علیه مسکو در دستور کار روسیه قرار گرفته است. پوتین اخیراً اعلام کرد مسکو علاوه بر امضای توافقنامه تجارت آزاد با مصر و اندونزی، امضای توافقنامه یکپارچگی اقتصادی با امارات متحده عربی را بررسی می کند. امارات بزرگترین شریک تجاری روسیه در خلیج فارس است و ۵۵ درصد از کل تجارت روسیه و خلیج فارس را به خود اختصاص داده است. افزون بر این امارات میزبان بیش از ۴۰۰۰ شرکت روسی است. ارزش مبادلات تجاری غیرنفتی بین امارات و روسیه در سال ۲۰۲۱ به حدود ۴ میلیارد دلار رسید. ارزش مبادلات تجاری غیرنفتی طی سال ۲۰۲۰ به حدود ۲٫۶ میلیارد دلار رسید.

از نظر سرمایه گذاری، امارات اولین مقصد عربی برای سرمایه گذاری روسیه است و ۹۰ درصد از کل سرمایه گذاری روسیه در کشورهای عربی را به خود اختصاص داده است. در مقابل، امارات متحده عربی بزرگترین سرمایه گذار عرب در روسیه است و بیش از ۸۰ درصد از کل سرمایه گذاری های جهان عرب در روسیه را صورت داده است.

امارات مشتاق سرمایه گذاری در بخش انرژی های تجدیدپذیر در روسیه و بررسی فرصت های همکاری در زمینه انرژی خورشیدی، انرژی بادی، هیدروژن سبز، مایع سازی کربن و توسعه انرژی تجدید پذیر است. دو کشور توافق کردند کارگروهی برای همکاری در زمینه انرژی های نو تشکیل

دهند. افزون بر این امارات در ماه‌های اخیر به پایگاه شرکت‌های روسی و ایگارش این کشور بدل شده است. ممنوعیت‌های فزاینده بر فعالیت شرکت‌ها و فعالان اقتصادی روسیه در غرب، زیرساخت‌های اقتصادی پیشرفته امارات و بی‌طرفی آن در جنگ اوکراین زمینه را برای توجه فزاینده روس‌ها به ابوظبی ایجاد کرده است.

داده‌های تازه

عربستان دارای بهترین بنادر کانتینری جهان

گزارش تازه شاخص عملکرد بنادر کانتینری بانک جهانی نشان می‌دهد که بنادر کشورهای جنوب خلیج فارس بهترین واکنش را به رشد حجم مبادلات و نیز نوسانات ناشی از تأثیرات همه‌گیری جهانی کرونا نشان دادند. شاخص عملکرد بندر کانتینری بر اساس زمان سپری شده از هنگامی که یک کشتی به بندر می‌رسد تا خروج از اسکله پس از تکمیل مبادله بار تعریف می‌شود. بنادر شورای همکاری خلیج فارس چهار رتبه از پنج رتبه برتر را در ارزیابی تازه شاخص جهانی عملکرد بندر کانتینری (CPPI) که توسط بانک جهانی منتشر شده است، به خود اختصاص دادند. در تازه‌ترین رده بندی، بندر ملک عبدالله عربستان سعودی، بندر صلاله در عمان، بندر حمد در قطر و بندر خلیفه در ابوظبی در صدر رتبه بندی قرار دارند. بندر اسلامی جده عربستان سعودی نیز در جایگاه هشتم قرار گرفت. این رتبه بندی بر اساس مدت زمانی است که کشتی‌ها برای تکمیل بار در طول سال ۲۰۲۱ در بندر سپری کردند، سالی که شاهد ازدحام بندری بی‌سابقه و اختلال در زنجیره تامین جهانی بود. کارشناسان بانک جهانی سرمایه‌گذاری‌های سنگین کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در زیرساخت‌ها و فناوری بندر کانتینری را عاملی کلیدی در توفیق آنان می‌دانند.

بیش از ۸۰ درصد حجم تجارت جهانی کالا از طریق دریا انجام می‌شود. از این میان تقریباً ۳۵ درصد از کل حجم کالای مبادله شده و بیش از ۶۰ درصد ارزش تجاری کالاهای مبادله شده، در کانتینرها حمل می‌شود.

موفقیت چشمگیر کشورهای حوزه خلیج فارس در حالی شکل می‌گیرد که تقریباً تمامی سواحل شمالی خلیج فارس در اختیار ایران است و این کشور از موقعیت بی‌نظیری در این منطقه برخوردار است. تحریم و توسعه نیافتگی زیرساخت‌های بنادر کشور باعث شده تا نامی از بنادر ایران به میان نیاید. فاصله ایران در چنین زیرساخت‌هایی نه با جهان که با منطقه هم به شدت در حال افزایش است.

جدول ۳- جایگاه بنادر شورای همکاری خلیج فارس در صدر بنادر کانتینری جهان از لحاظ عملکرد (۲۰۲۱)

TABLE E.1. • The CPPI 2021: Global Ranking of Container Ports

ADMINISTRATIVE APPROACH			STATISTICAL APPROACH		
Port Name	Rank	Total Points	Port Name	Rank	Index Value
KING ABDULLAH PORT	1	217.914	KING ABDULLAH PORT	1	93.387
SALALAH	2	197.675	SALALAH	2	87.372
HAMAD PORT	3	194.823	YANGSHAN	3	83.522
YANGSHAN	4	183.455	HAMAD PORT	4	82.146
KHALIFA PORT	5	182.649	KHALIFA PORT	5	81.052
TANGER-MEDITERRANEAN	6	178.096	TANGER-MEDITERRANEAN	6	80.411
NINGBO	7	170.696	NINGBO	7	76.077
JEDDAH	8	161.493	JEDDAH	8	73.527
GUANGZHOU	9	161.331	GUANGZHOU	9	72.749
YOKOHAMA	10	159.234	ALGECIRAS	10	70.323
ALGECIRAS	11	155.851	CAI MEP	11	67.529
CARTAGENA (COLOMBIA)	12	152.950	YOKOHAMA	12	66.451
CAI MEP	13	148.433	PORT SAID	13	63.390
DAMMAM	14	143.504	DAMMAM	14	62.454
PORT SAID	15	141.336	CARTAGENA (COLOMBIA)	15	61.901
SHEKOU	16	137.844	TANJUNG PELEPAS	16	59.830
CHIWAN	17	132.828	SHEKOU	17	58.312
TANJUNG PELEPAS	18	131.424	HALIFAX	18	56.910
DJIBOUTI	19	129.354	BARCELONA	19	55.311
BUENAVENTURA	20	124.415	CHIWAN	20	55.013

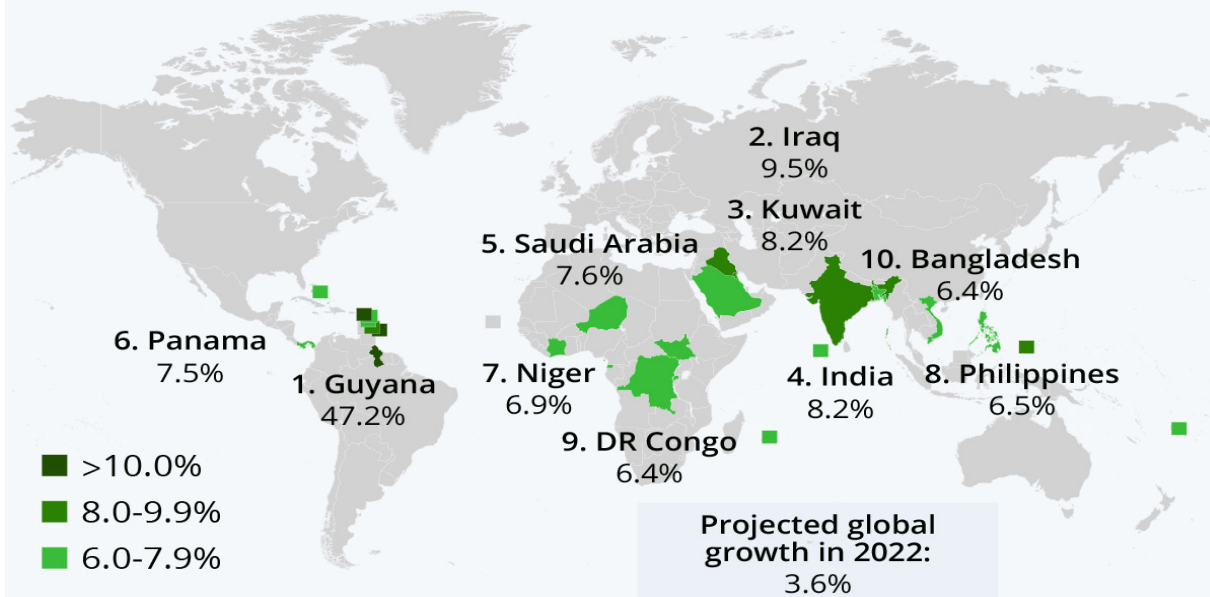
رشد اقتصادی چشمگیر عراق در ۲۰۲۲

امارهایی که اخیراً پایگاه تحلیل داده با استناد به مطالعات نهادهای بین المللی همچون بانک جهانی ارائه داده نشان از رشد اقتصادی بالای عراق دارد. عراق با رشدی ۹٫۵ درصدی در ۲۰۲۲ دومین اقتصاد در حال رشد جهان خواهد بود. افزایش شدید قیمت نفت مهمترین عامل رشد پرشتاب اقتصادی عراق محسوب می شود.

نقشه ۱- اقتصادهای دارای رشد بالا در ۲۰۲۲

2022's High Growth Economies

Countries with the highest projected GDP growth in 2022 (as of April 2022)

Out of all countries with a 2021 GDP of more than \$10 billion
Source: FMI - World Economic Outlook

statista

تامین مالی ۱۷۶ میلیون دلاری بانک توسعه اسلامی

هفته گذشته اجلاس بانک توسعه اسلامی در مصر برگزار شد. در این اجلاس تامین مالی ۱۷۶ میلیون دلاری برای انجام پروژه‌هایی در حوزه‌های تامین آب شرب، تولید محصولات کشاورزی، بهداشت و ایجاد زیرساخت‌های حمل و نقلی در چهار کشور آفریقایی به تصویب رسید. افزون بر این توافق برای اجرای ۶۰ پروژه از سوی بخش خصوصی و با حمایت بانک توسعه اسلامی در این اجلاس به امضا رسید.